

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

SZERKESZTŐSÉG

hova
a lapba szánt kéziratok
reklamációk
küldendők

Székelyudvarhely,
ev. ref. papi lakás.

Előfizetési pénzek,
Becsek Dániel Fia
könyvnyomdájába inté-
zendők: Sz.-udvarhely
Árpád-utca 3

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:

Az Erdélyi Ref. Egyházkerület

»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:

minden vasárnap egy iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

Küzdelem az alkoholizmus ellen.

Fel-fel hangzik naponkint a panasz, hogy az a buzgóság, az a lelkesedés, az a hithűség, mely egykor őseink lelkében lángolt, s melylyel egyházunkat, hitünket, vallásunkat az oly sokszor tomboló viharral s ostromló vésszel szemben mindannyiszor megvédelmezték s azt nekünk szent örökség gyanánt hagyták; az a buzgóság a mai kor gyermekében — fájdalom — mind inkább inkább kialvó félben van.

A vészharang már régebben megkondult, mintegy jelül, hogy ha élni akarunk elérkezett a cselekvés órája. Némi öröm szállja meg szívünket annak láttára, hogy akadnak többen olyanok, kik megértették a jelszót s siettek csatasorba állani s hangyaszorgalommal fogtak a mentési munkálathoz. Azonban még mindig csak a kezdetkezdeten vagyunk, csak azt találgatjuk, hogy »hol a hiba?« s kik az okozói? a helyett, hogy tettekkel lépnénk fel. Pedig a tenni való igen sok.

Bizonyára első s legfőbb törekvésünk megtörni ama rettenetes közönyt, nemtörődömséget, mely mint hatalmas jégkéreg veszi körül egyházi életünket s föléleszteni a lelkekben szunyadó áhitatot s buzgóságot. Nehéz feladat, mert ezer meg ezer akadály gördül törekvésünk útjába, de a jó, igaz ügy szentségébe vetett bizodalunk az Isteni gondviselésbe helyezett szikla szilárd hitünk erőt, bátorságot kölcsönöz nekünk, küzdőknek. Egy ilyen gátló akadályról s annak megszüntetéséről óhajtok röviden szólni, mely miatt sok nemes igyekezet lankad el, sok fáradság vesz kárba.

Kétségtelen, hogy a lelkek felébresztését az, összetartozás ápolását, az egység erősítését, a buzgóság élesztését s fokozását s a Krisztus ál-

tal az Istennel való összeköttetés állandósítását, legteljesebben csak a templomban az igehirdetés által eszközölhetni. Azonban itt egy szomorú, sajnálatos tünettel állunk szembe. Az emberek sokkal örömebb gyülekeznek a mulatóhelyekre, mint az igehirdetés színhelyére, az Urnak pitvarába, a templomba.

Kutatjuk az okát, vajjon miért?

Tapogatódzunk jobbra-balra, mondjuk: talán a megélhetésért folyó rettenetes küzdelem tartja távol, vagy pedig a mai korra oly jellemző nagy fokú léhaság, nagymérvű könnyelműség, erkölcstelenség, a hitetlenség ragadják karjaik közé. Hogy a léleknek szükségei vannak, mint éppen a testnek, az tagadhatatlan. De hát miképpen elégitetnek ki, ha nem ébresszük a vallás üdítő forrását?

Van az emberiségnek egy képmutató barátja, mely mint jó barát jelenik meg, valóban pedig a legádázabb ellenségünk. Oh ez a képmutató barát mennyi bajnak, mennyi nyomornak s bűnök egész láncolatának a bő forrása. Ez rikitja javarészen az ige hallgatóinak is sorait, mert ez a csalfa barát nem más, mint a pálinka, székhelye pedig a korcsma. Ezért hangosak a csárdák s üresek s halkak a templomok.

A külföldön sok helyütt már felismerték a pálinkában rejlő, testet-lelket ölő alkoholmérge borzasztó pusztítását, s hozzáláttak a különféle óvintézkedések megtételéhez, a különféle üdvös intézmények alakjában. Nálunk azonban — sajnos — ellenkezőleg van a dolog, mert nem hogy védekeznénk ellene, hanem még inkább előmozdítják a mentől szélesebb mederben való terjedését, mert ugyan hány utcásarkon és hány községben nincs korcsma. A mi népünk még mindig csak a jó barátot látja benne, mert igaz, elho-

mályosítja az öntudatot, illetén aztán rózsásabbnak láttatja a világot, eleinte kellemes érzéseket gerjeszt, amennyiben talán üzi a gondot, feledteti a but, amikből kétségtelen bőségesen jutott osztályrészül, de nem veszi észre, hogy mindez csak azért van, hogy aztán annál több keserűségnek, bánatnak, nyomornak legyen részese.

Hosszúra nyulna azon számtalan betegségek elősorolása, melyek mind a szeszitalok élvezetéből származnak. A nagymérvű elszegényedés is jó részt ennek tulajdonítható.

Hát még a lelki világban, milyen rettenetes rombolást visz véghez. Megzavarja a gondolkodást, s ami a legfőbb, mélyen alászállítja az erkölcsi érzéket, érzést, minden nemes érzületet már csirájában igyekszik elfojtani, mert az iszákos ember vakon enged ösztönének. Illetén nincs miért ámulatba ejtsen az a sötét valóság, hogy a börtönök és az elmeógyógyintézetek szomorú lakóinak legtöbbször mind iszákos.

Látva, ismerve a szeszitalok élvezetéből származó — úgy a testi, mint a lelki életre nézve — egyaránt súlyos következményeket, a védekezés kérdése merül fel, mert az emberiség eme megrontója ellen haladék nélkül mindenkinek fel kell venni a harcot a tudomány és a felvilágosultság minden fegyverével.

Természetes, a leghathatósabb intézkedést maga az állam tehetné a szeszitalok súlyos megadóztatásával és a kimérő helyiségek szigorú rendszabályozásával. Azonban addig is, amíg ez bekövetkeznék, nekünk kell valamelyes módon tenni valamit.

I. Szerintem első sorban az ifjúságot kell távol tartanunk a korcsmáktól, mert ma — sajnos — sok helyt s így községemben is az ifjúság a helytelen nevelés következtében a látott példák után indulva, már az első helyet foglalja el a esárdákban, hol aztán éktelen ordítózás közepette hajtogatja a bünöknek italát, így mételezvén meg az elébb talán még ártatlan, üde lelkületét.

II. Az egyházak előjáróivá (presbiterekké) csak olyan egyén választható, kiről ismeretes, hogy nem él szeszitalokkal, mert ezek viselkedése rendszerint hatással szokott lenni a hivekre.

III. Alakítani kell u. n. alkoholellesenes egyesületeket.

IV. S végül pedig országos mozgalmat kell indítani a korcsmák, a kimérő helyiségek egész vásár- és ünnepnapon való zárvatartása tárgyában, mint van ez tudomásom szerint Angolországban ahol ugyanis szombat estétől hétfő reggelig az italmérő helyiségek zárva vannak. (A kereskedelmi miniszteriumban éppen most készül a vasárnapi munkaszünet módosítására vonatkozó törv. javaslat. Szerk.)

Nekünk is van ugyan valamelyes ily irányu rendeletünk, de mint sok más egyéb, ez is csak a papiron van meg. Tanító, papi s más erkölcsi s közművelődési egyesületek tűzzék napirendre az alkohol elleni küzdelem kérdését, hogy illetén a társadalom érdeklődését felkeltvén e tekintetben egy erős, határozott közvélemény alakuljon ki, mely kényszeritené magát a kormányt is a hatatos támogatásra.

TÁRCZA.

Gróf Bethlen Miklós.

Gróf Bethlen Miklós egyszer Bécsben elvesztvén 3 forintot, »fogadást tett, hogy kártyázni többé nem fog s fogadását megis tartotta; csak egyszer kártyázott még, de akkor sem pénzben« (340. l.). Ilyen volt a hajdan erős magyar! Hogy családját a szükségességekkel ellássa, vagyonát ne kockáztassa, gróf Bethlen Miklós örökre kilépett, miként maga az idézett lapon nevezé, »az ördög nagy műhelyéből.« — Kortársaink? Elmondhatjuk rólok: »Leüle a nép inni és enni, és felkele játszani« (1 Kor. 10. 7.). S az még hagyján volna, ha a játék ezer neme, melyeket kigondolt a találékony emberész, csupán kellemes szórakozásul vétetnék elő; -de hány van közte, mely embertársainknak nem ugyan erőszakos, de mégis csak kirablására használtatik fel! Hány keresztyén van, ki nem csak maga, hanem egész nemzetsége is keservesen siratja boldogtalan játékszenvedélyét? Hiszen ma még mint vagyonos ült a játékasztalhoz, holnap családostul koldusnak látja magát. Gróf Bethlen Miklós nem kártyázott, mégis boldog és megelégedett volt; kortársaink kártyáznak, de boldogok és megelégedettek-e?

Gróf Bethlen Miklós bort »1660. novemberig magyar módra ivott« (192. l.) de azután »ebéd

vagy vacsorai rendes praebendája borból volt fél-ejtél (fél itcze) vagy három messzely, legfeljebb midőn barátjaival vigasságra akart is innya, egy ejtel (197. l.). Az égett bort örökké utálta, pálinkát ivott talán életében háromszor (197. l.). Ily mértékletes józan életü levén, Isten őt jó egészséggel, erővel és hosszú élettel is megkoronázta (201. l.). — A mai keresztyének tetemes száma csupán azért él-e a borral, hogy „megvidámita a maga szivét?“ (Tolt. 104. 15). Ah nem! Hasztalan van az ilyenek számára megírva: „Hagyj békét a boritalnak“ (1. Sám. 1. 14.). Ők inkább azt mondják czimboráiknak: „Jertek el, vegyünk bort, részegedjünk meg borral; holnap is úgy lakjunk, mint ma, vagy sokkal jobban!“ (Esa. 56. 12.). Mit gondolnak ők vele, ha a nő, ha a gyermekek otthon rongyokban egy falat száraz kenyérral sem enyhíthetik éhüket, csak ők magok dorbézolhasanak!? Mit törődnek vele, hogy leolvad az apai hagyatéka, elégtelen a család keresménye s küszöbön a szegénység, „csak hasuk lehessen Istenök!“ (Fil. 3. 19.). Innen a sok elszegényedés, aláásott egészség, kora halál.

Tán legelől kellett volna említenem gróf Bethlen Miklós egy vonását, mely őt igazán protestáns keresztyénnek tünteti fel: szeretett bibliát olvasni. Ő a szent könyvet „ifjantan huszonháromszor rendesen, kezdetitől fogva végig olvasta el;“ utóbb országos hivatalainak teendői miatt nem lehetett ugyan oly szorgalmas bibliáolvadó, de, miként maga mondja, „azután is együtt másutt

Ezek volnának a legsürgösebb teendőink egyike. Siessünk, nehogy a pusztítás angyala megesatogtassa szárnyát fejünk felett, mikor már a védekezés, szinte lehetlenné válnék.

Mezey Mihály.

A magyarok Mózese.

— Bocskay emlékbeszéd. —

Elmondotta: Sándor József országos képviselő az erdélyi ref. egyházkerület értekezletén.

IV.

A függetlenségi nyilatkozattól s a szerencsi gyűléstől kezdve, amelyen »e kevés magyar nemzet reliquiái ismét egyesültek«: Bocskayval nem volt mit tenni, vele egyezkedni kellett. Augusztusban diadaluttal vonult be Kolozsvárra, kedves szülővárosába; a medgyesi gyűlésen nemsokára a fejedelemségbe ünnepélyesen beiktatják, s minden idegentől megtisztítja Erdélyt: megérkezik a szultán végső athnaméja s november 10-én a nagyvezérrel találkozza a Rákoson, ez. ura nevében »Mesiás hivei legnagyobbikának« kardot, királyi pálczát ad kezébe s fejére gyöngyös, türkisz királyi koronát teszen. Bocskay elfogadja ezt a »barátság jeléül«: de kijelenti, hogy Magyarország csak egy királya és egy koronája van. Ezzel tiltakozik a vasalátus ellen; de Mátyás főherczeg személyi ajánlatait sem fogadja el. Mert

való forgatása s olvasása felette kedves volt, rabságomban pedig egyetlen egy kenyere volt a lelkemnek, azzal élek maig; azt is adom tanulságul a gyermekemnek, hogy minden könyvek felett olvassa, szeresse a bibliát, szintén úgy mint én. Es azt tanulja meg mind ő; s mind más akárki: hogy a szentírás nem olyan mint más könyvek, melyet ha mikor az ember elolvas először, mint ujság kedves, mulatságos, de azután minél többször az ember elolvassa őket, annál inkább megunja. Ellenkezőleg vagyon a biblia. Első olvasás, bizony úgy tetszik, sovány; de minél többször olvasod, annál izesebb; csakhogy olvasd imádsággal, a hol nem érte, magyaráztasd meg tudos emberrel és a paralellus locusokat keresd rá: megládd bizony igaz, Zsol. 19. 8. 11. (174. 1.). Be szép szavak egy hatalmas főurtól! De hiszen tán úgy beszélnek, úgy tesznek a magyar protestansok, szeretett hitrokonaim is? Hiszen irva van: Tévelyegtek, mivelhogy nem tudjátok az írásokat (Mát. 22. 29.). Irva van: „Tudakozzátok az írásokat, mert nektek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek vagyon“ (Ján. 5. 39.). Irva van: „A melyek megirattattak, a mi tanulságunkra irattattak meg, hogy az írásoknak vigasztalások által reménységünk legyen“ (Rom. 15. 4.). Irva van: „boldog, a ki olvassa, és boldogok a kik hallgatják e jövendőmondásnak beszédit és megtartják azokat, a melyek megirattattak abban“ (Jel. 1. 3.). Nem azt kellene-e immár ezek alapján vélnünk, hogy piritó szégyennek tartja minden magyar protestans,

őt hatalom, vagy szerencse, népszerűség vagy nagyravágyás el nem kábitották, s egyedül a magyar nemzet javát és szabadságát tartja szem előtt.

Rudolf a kiegyezéstől vonakodik. Betegsége dühöngéssé fajul, míg végre a főherczegek 1606. április 25-én ellene megegyeznek. Mátyást teszik családjuk fejévé, s most már ennek vezetése alatt — a korponai országgyűlésen és más részleteken keresztül — hivatalosan megindul az a tárgyalás, mely más oldalról a magyar tulzók és radikálisak ellenzése daczára, a koronás királylyal való kibéküléshez és megegyezéshez vezet.

Bocskay emlékét a magyar törvénytárban e kiegyezés rendjén két törvényczikk örökíti meg. Ezek az 1606. évi augusztus 26-án Bécsben kelt u. n. bécsi s hét hónapra rá a Zsitva folyó melletti táborban kelt. u. n. zsitvatoroki békekötés. Az elsőben Rudolf kijelenti, hogy a rendeket, az ő vallásukban és hitükben soha és sehol megháborítani nem fogja, sem mások utján háborgatni nem engedi, hanem az ő vallásuk szabad gyakorlata és használata megengedve legyen; kimondja, hogy a nádori tiszt — 44 évi szünetelés után — betöltetik; a koronát hazahozzák; pap nem lehet a kamara elnöke; általában minden hivatalba és pedig valláskülömbőség nélkül csak magyarok alkalmazhatók; jószágok csak magyaroknak adományozhatók; Bocskay István birodalmi és erdélyi fejedelemnek, a székelyek ispánjának s a magyarországi rendek urának elismertetik; Erdély a részeken kívül megkapja Ugocsát,

ha nincs meg házában hitének alapja s kutfeje, a biblia, kivált most, midőn az oly olcsó áron a szegényebbek által is könnyen megszerezhető? Oh a szégyenérzet nem éledt még mindnyájunkban fel! Meg van némely háznál e szent kincs, de ott hever porlepetten a mestergerendán, mert letűnt az áhítatos kor, midőn a családátya legalább vasárnaponként maga köré gyűjté a háznépet, szent énekekkel dicsőíték a Teremtőt s bibliaolvasással, a lelki mannával, táplálkozának mindnyájan. Most a családátya inkább a korcsmába megy, a háznép pedig kiül a hajlék előtt és felebarátainak megszólalása-, rágalmazásával tölti, vagy inkább vesztegeti idejét. Más kor lépett az áhítatos hajdan helyébe, mert most azok is kik művelteknek tartják magukat, nem pirulnak a megvető, ferde ítéleteket nyilvánítani azon szent könyv felől, melyet legföljebb templomban néhányszor láttak a pap kezében, de egy betűt sem olvastak belőle!

Olvasd, te kedves magyar protestans nép! valahányszor üres időd van olvasd, mint gróf Bethlen Miklós, a bibliát, hogy nevedhessél általa mennyei Atyád akaratának ismeretében, mert azt mondja az Úr: „Elvesz az én népem, mivelhogy tudomány nélkül való és mivelhogy a te Istenednek törvényéről elfelejtkezted, én is elfelejtkezem a te fiaidról.

Bereget, Tokajt és Szatmárt, a vármegyével együtt; Bocskay nemesítései érvényben maradnak; adományozásai közül az igazoltak megerősítendők; egyes főuraknak és városoknak jogtalanul elvett javaik visszaadtnak és üldözésük megszüntetettik. Ez az első kiegyezés, melyet a Habsburgok a magyarokkal kötöttek. A második a zsitvatoroki szerződés, Bocskay közvetítésével véget vet a 15 éves török háborúnak. 20 évre a béke megkötöttik. Ez az első béke, melyet a Habsburgok saját területükön s nem óriási vesztegetésekkel törökföldön kötöttek. E béke megmenti Rudolfot az adó fizetéstől s a szultán őt császárnak először elismeri.

Igy mentette meg Bocskay, e sok tekintetben Deák Ferenczhez hasonló férfiú, tűz és víz, mélység és meredély, örvény és szirt, török és német között a magyar nemzetet.

Szegény Rudolfot különben Bocskay támogatása következtében az uralkodó-család nem-sokára, 1608. április havában haddal kényszerítette Mátyás főherceg javára a magyar trónról és Ausztriáról való lemondásra s oly félelem tört rajta ki, hogy nyögött és sirt s minden vele érintkezőt megmotoztak s lakását is golyófogó rendszerrel készítette el.

De Mózesnek sem volt megengedve, hogy az ígért földjére bemenjen, Bocskaynak sem,

Deczember 13-ára még egy utolsó országgyűlésre hívta össze a rendeket, mert érezte, hogy ereje hanyatlani kezdett. Tavasztól egyszerre csak rosszul lett az erőteljes 49 éves férfiú: rajta is betelt a rettenetes legenda, mely nemzeti nagyjainkat Mátyás királytól a költő Zrinyiig nem természetes halállal pusztítja el. Deczember 7-én elkészítette végrendeletét s abban vallás terén a ref. hitről, elmondja hányatott élettörténetét, hogyan kergették el ágyukkal Ő felsége hűsége mellől, de Isten kegyelme őt megsegítette: hogyan lett Magyarország és Erdély fejedelme. Ezután bucsut vesz Erdély és Magyarország rendeitől s az egy élő Isten kedvéért és az ő szent fiának érdeméért kéri, hogy neki megbocsásson; inti a két országot az egymáshoz való »szép egyességre«; az erdélyieket, hogy »Magyarországtól, ha más fejedelem alatt lesznek is, el ne szakadjanak«, s a Magyarországiakat, hogy »az erdélyieket tőlük el ne taszítsák«. »Valameddig pedig — ugymond — a magyar korona ott fent nálunknál erősebb nemzetségnél, a németnél léssen és a magyar királyság is a németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fenntartani. . . Ha pedig a magyar korona Magyarországon magyar kézhez kerülne egy koronás királyság alá, úgy az erdélyieket inti, hogy egyenlő értelemről azon korona alá a régi mód szerint adják magukat«. Kéri, hogy a »szent béke, kit egyszer véghez vitt fel ne bomoljon«. Utódjának jó erkölcsű, józan és Istenfélő természetéért s Erdélynek Magyarországgal való hasznos szövetségéért Homonnay Bálintot ajánlja; a szultántól kapott koronát és jelvényeket pedig az ország tárházára hagyja. Rokonai és barátai közt felosztva mindenét, bocsánatot kér Rudolftól a ki-

rálytól, emlékül hagyván a török császártól kapott kövesszabalyját és szerszámostól tarka paripáját. Emléktárgyakat hagy mindenkinek, Mátyás főhercegnek, a szultánnak és a Prágában élő Báthory Zsigmond fejedelemnek is; a vásárhelyi iskolának hagy 3000 forintot s a Szamosközy irta magyar történet kiadására 7000 forintot, lelkére kötve a testamentumosoknak s az élő Isten széke elé idézvén, ha ebben hiven és szorgalmasan el nem járnak«. Bucsut vesz hajdu vitézeitől is, az ők bocsánatát is kéri s »inti a nemes országot, sőt megmaradásuk örökségéért Istenre kényszeríti, hogy a székely nemzetséget az általa adott szabadságban tartsák meg és utódját is inti, hogy erre legyen főgondja. A székelységet pedig, mint kedves hiveit inti fejenként szolgáljanak hiven hazájuknak és az országban szép egyességgel alkuván, igyekezzenek az egész magyar nemzetség megmaradására.« A végrendeletben is, mint egyéb magyar fogalmazványaiban és kiadványaiban is alig van idegen szó, annyira magyar vala. Eltérve a kor dohózó és fényűző temetési szertartásaitól, kéri, hogy »a mostani idők fogyatkozása miatt nem nagy pompával, sem nagy költséggel« temessék el Erdélyben, szerelmes hazájában, kihez ő mindig annyira ragaszkodott. Mintha nagy Napoleon végrendeletét hallanók, hogy a francia nemzet kebelében óhajt pihenni, melyet ő annyira szeretett. S deczember 29-én, karácsony harmadnapján, István napja után, alig 49 éves korában, siró hiveitől, lelki gyermekeitől körülállva elhunyt. Ő rajta a választottság minden jele nyilatkozott.

Bocskay már fejedelemmé lételeivel azonnal helyreállította a székelyek ősi szabadságát s egyetlen fejedelem volt, aki eddig őket rá nem szedte és meg nem csalta. A hajdukat, akik vele voltak, először a Kerekii 300-at, azután a többi is Kölesér, Kálló, Nánás, Dorog s több más jószágokkal megajándékozván és megnemesítvén, felvette őket a rendi alkotmány sorompói közé. A czimerben, melyet Bocskay a hajduknak adott saját szavai szerint: fehérmezőben egy ágaskodó sörényes ifjudad oroszán karmaival a veres mezőben álló osztrák sas véres szárnyait szaggatja-tépdési, emlékére annak, hogy Kerekinél az osztrák sasos zászlók meghátrálni voltak kénytelenek a Bocskay-czimer oroszánját viselő hajdu zászlók előtt. A német sas szárnyait — ugymond — ekkor megsebzés érte.

Csak egyről nem volt, kiről megemlékeztek, gyermekéről. Felesége a székelyektől régebben fejedelemmé választani akart szentgíróthi és beregszói Hagymásy Kristóf fővezér leánya, a szintén hős Varkócs Miklós özvegye, gyermektelenül már korábban elhalt.

A gyászjelentők szertementek; a mérgezés gyanujával terhelt Kátay Mihály kancellárt, ki a kinpadon bűnösnek vallotta magát Kassa piacán a hajduk ezer darabra vágták. Február 3-án pedig egy koporsó indult ki Kassa városából; a merre elment, zokogva borult le előtte az ország; falvak és városok sokasága vitte tovább a gyászhirot s a nép még a kocsi kerekeit is gyöngéden öelve, könnyekkel öntözté. Bocskay István fejedelem és

a székelyek ispánjának koporsója volt az, ki amíg élt »a magyarok Mózesének és megváltójának és szabadítójának« nevezetett. S halála után is lett a Thököly, Rákóczi, Kossuth s minden szabadsághősök örök ideálja; alkotmányunk és vallás szabadságunk első alapvetője, Erdély Magyarországgal való Uniójának atyamestere, a törvényesség utmutatója, a fajszeretet mintaképe, a rendi korlátok első hatalmasabb kitágítója, a békeszerető aki a középkori egyház és ujabbkori állam, a világbirodalom és a nemzeti eszme, a hűbériség és a modern közjog mesgyéjén állva, az átmeneti korszakban az első mai ember, az európai magyar tyipust testesítette meg Abban a korban, midőn Európa minden tronján csupa örült fejedelmek,

Rudolf és Báthory Zsigmond az epilepsziás, III. Murád az ötszörös és III. Muhamed a tizenkilencszeres testvérgyilkos, II. Fülöp és Retteuetes Iván ülnek, ő mint valóban egészséges ember egy beteg időben — szívében a szeretet, agyában az igazság és akaratában a szabadság egy Istenével — Magyarország javára a lelki egyensúlyt és összhangot valósította meg.

A német szent birodalmi korona pedig immár a Bocskay török koronájával együtt, mind kettő mint régiség és ereklye a bécsi kincstárban nyugoszik, de a magyar korona fénye fennra-

gyog s az alkotmányos és szabadelvű király, akiben Bocskay ideálja megszületett, emléket állított neki Budapesten: csak mi nem irtunk róla egy monographiát sem. Rákóczi hamvait is immár a király hazahozza: Bocskay széthányt hunyóporaihoz csak mi nem mehetünk el Gyulafehérvárra. Az országban mindenütt vallásszabadság van: s a nemzettől jele sincs az Isten emberének. Nem érezzük-e ennek súlyát szégyenét?

Egységben s szabadságban immár, innen a székelyföldről, ez Urházából kiindulól, a 300 éves forduló alkalmából határozza el az egyházi értekezlet, hogy méltó feladata gyanánt mozgalmat indít: ékesítse ércszobor Kolozsvárt, a Mátyáséhoz hasonló, a szülőváros másik főterét! S nehéz időkben alatta összegyűlve, zengjük el azt az új dalt, amelyre Bocskay tanította nemzetét: Erős várunk nekünk az Isten! s erényben, igaz fajszeretben kiáltsuk oda minden megpróbáltatásnak: Isten velünk, ki ellenünk!

(Vége)

Aratáskor.

Adjunk hálát az Istennek,
Hogy aratást értünk,
Megadta az új kenyeret,
Amit annyit kértünk.

Hány ima és fohászkodás
Kereste az eget,
Ha a szélvész hozott vagy egy
Sötétlő felleget.

De még több ment jó esőért,
Mikor zárt volt az ég,

S a szárazság eltikkaszta
Buzát s minden növényt.

De az Isten még se hagyott
Egészen el minket,
Megerlelte a gabonát,
Mit a gazda hintett

Nincs nagy áldás, bő aratás,
De még se lesz szükség;
Áldassék felmagasztalva:
Az örök Istenség!

H. Szántó István.

GÖRÖG BIBLIAÁRUSITÓK.

Hazai krónika

1904. július 28.

Országgyűlés. A képviselőházban az elmúlt hét folyamán az egyes miniszterek tárczáit tárgyalták. Mindenik miniszter ilyenkor beszélni szokott és tájékoztatja az országot az általa végzendő

dolgokról. Minket ez alkalommal különösen a földmivelésügyi és a vallásügyi miniszter beszéde érdekel. Tallián Béla földmivelésügyi miniszter összehívta Magyarország gabona termését Angolország gabona termésével: arra az eredményre jött, hogy — bár a magyar föld van olyan termékeny, mint az angol — mégis Angolországban ugyanazon nagyságu terület majdnem két annyit terem, mint nálunk. Ennek okát abban látja a miniszter, hogy nálunk nincs kifejlődve a belterjes gazdálkodás. A mi népünk nem tudja úgy értékesíteni a földet, mint az angol. Ezen a bajon igyekszik segíteni a miniszter. Az ideit esztendőre nézve az a véleménye a miniszternek, hogy bár szűk a termés, de *inségtől* nem lehet félni. Az egyes természetmennyek, de különösen a széna kivitelére nézve, hogy azt meggátolja, mindent el fog követni.

A másik nevezetes beszéd a vallás- és közoktatási miniszteré volt. Dr. Berzeviczy Albert azt mondotta, hogy a tárczája körébe eső nagy kér-

déseket az egyházakkal karöltve akarja megoldani. Igéri a katolikusok számára az autonómiát. Az 1848. XX. t.-cz.-re nézve azt mondja, hogy ő is azon véleményen van, mint a miniszterelnök. Az egyházi adózást akarja megkönnyíteni, de a lelkesíti fizetéseket csak más vallású lelkészek fizetésével karöltve rendezheti. A népiskolai törvényre nézve pedig az őszön javaslatot terjeszt a képviselőház elé, bármennyire zugolódna is a nemzetiségek

A tárgyalás tovább foly.

Világkrónika.

Orosz-japán háboru. Az oroszok visszavonulása, mint Kuropatkin fővezér az csárnak jelentti, akadálytalanul, a legnagyobb rendben foly. Ez azt teszi másképpen, hogy a japánok összes hadállásaikból lassan-lassan, de mind kiszorítják. Legutóbb Dasicsaonál szenvedtek az oroszok vereséget. Katonai szakértők úgy vélekednek, hogy az oroszok csakugyan szándékosan adják fel elfoglalt helyeiket, hogy ezáltal a japánokat mind beljebb csalják Mandzsuria helyiségébe, s ott elpaskolják. Hogy sikerül-e, vagy nem: az más kérdés. Hir szerint Kuroki japán vezér már is megkerülte az oroszok egyik szárnyát és Kuropatkin visszavonulását veszélyezteti. Kuropatkin egyik karján meg is sebesült.

Port-Arturról az a hir jön, hogy még csupán egy erődöt nem foglaltak el a japánok. A tengerről Togó naponként 400 nehéz ágyúval bombáztatja. Elestét minden perczen várják.

Az orosz belügyminisztert meggyilkolták. A háborúnál még nagyobb esemény tartja izgalomban Oroszország népét s különösen a csári családot. A mult héten *Plehve* belügyminisztert egy bombával, a mint a vasutra ment, levegőbe röpitették. A bomba darabokra szaggatta a miniszter testét, kocsist, lovakat s az utcán járók közül is többeket megsebesített. Nehéz idők következtek Oroszországra. Csak nem rég gyilkolták meg Finnország kormányzóját *Bobrikov* tábornokot, utánna Kaukázus kormányzóját *Andrejev*-et. Most *Plehvet*. A gyilkosságból kifolyólag egy nagy nihilista összeesküvésnek jöttek nyomára, mely a csár életét akarja kioltani.

Villamosság mint tehénfejő. Németországban találtak fel egy készüléket, ennek érintésére minden akadály nélkül leadja a tehén a tejet s ez nagyobb mennyiségű és sokkal tisztább, mint a kézzel fejt tej.

Egyházi élet.

A pápa évi jövedelme és kiadása. A szegény vatikáni fejedelem az ő olasz és más országbeli birtokai után évenként csak 875,000 frank (vagyis: 700,000 korona) jövedelmet kap be, a melyhez értékpapirjai után csak 6.000,000 frankot (vagyis 4.800,000 korona) szed be; ajándékba

ugy hozzávetőlegesen befoly hozzá évenként átlag 2.500,000 frank (2.000,000 korona) s Péter-fillérecskékben adakoznak a buzgó hívek legalább 12.000,000 frankot (11.600,000 korona). Tehát egy évi jövedelme a pápa ő szentségének: 21.375,000 frank (19.100.000 korona,) amellyel szemben a kiadás legfőlebb csak 6.000,000 frank (4.800,000 korona) s ebből a vatikáni személyzet kap összesen 397,000 frankot (313,600 korona), a könyvtár és muzeumra 1.250,000 frank (1.000,000 korona) jut; a Szent Péter templom fönntartására fordítanak s egyéb költségekre: 750,000 frank (600,000 korona) s a bibornokok együttes jutaléka: 2.500,000 frank (2 000,000 korona). E szerint a fölőleg évenként 16, 17 millió frank (12.800,000—13.600,000 korona) . . . Talán elég ez a fölőleg!

Pályázat protestáns népies irodalmi műre. Megirandó népies nyelven, elbeszélő modorban, hogy: 1. Mi volt alap-oka annak, hogy Kálvin Janos elszakadva a római egyháztól megalapította a kálvinista vallást? 2. Kik voltak azon főbb magyar kálvinisták, úgy egyházi, mint világi téren, kik egyházunk igazsága mellett sikra szállva ennek és ezzel kapcsolatban a magyar szabadságnak érvényesüléseért személyes szabadságukat, vérüket és életüket áldozták? 3. Miért kell büszke önérzettel, fölemelt fővel mellére ütve egy magyar kálvinistának büszkén hirdetni, hogy ő magyar kálvinista, midőn kimondja: »En kálvinista vagyok?« Pályadíj 300 kor. Ragályi Géza szini, Fodor György perkupai lelkész urak lesznek a bírálók, Radácsi György és Dr. Tüdős István theol. tanár urak a felülbírlók. A pályanyertes művet 5000 példányban kinyomatom és szétküldetem. Pályázati határidő 1905. évi június 1. A pályamunkák hozzám küldendők akár jeligével ellátottan, akár a név nyílt bejelentésével. Ugy a jeligék, mint a nevek a bírálat elkészítéséig őrizetem alatt fognak állani s csak a pályanyertes munkának a jeligéje fog felbontatni, illetőleg az író neve közvételét. Vámos-Mikola, 1904. január 1. Kádár Kálmán ügyvéd.

Zsigmond Károly távozására.

Mikor elbucsuztál, mindnyájan zokogtunk
Oh de megsirattunk;
Hisz úgy fájt szívünknek hogy már elhagysz minket;
Jó lelkipásztorunk.
Te! ki olyan híven neveléd lelkünkben
A hitnek virágát,
Ó mért hagysz el minket, talán nem találtál
Bennünk elég hálát?

Hiszen mi szeretttünk, s mindenkor csodáltuk.
Nagyra törő lelked,
Ami bajainkat, a mi sérelmünket
Csupán te ismerted;
Oh, de jól ismerted beteg lelkeinknek
Minden buját, gondját,
Ha szívünkhöz szóltál, akkor a mi lelkünk.
Vigasztalást talált.

Hisz te is szerettél, nem sajnáltál tőlünk
Semmi fáradságot
Minden hived lelkén ott láthatod immár
A te munkásságod.
Mindenkor csodáltuk soha nem fáradó
Nemes szived s lelked.
Mely a mi nagyon is csüggeteg lelkünkben
Életet teremtett

A te ajkaidról szálló drága Ige,
Volt a mi reményünk.
Te voltál mi nekünk a mi egyházunkban
Minden büszkeségünk,
Most már te is elhagyhasz! mi mindnyájan sirunk
Utánad zokogva,
Mert a te lelkedhez hittel vagyunk füzve
Lelkeinknél fogva.

Most már te is elhagysz, s mi kérjük tereád
Az Isten áldását;
Kedves családban sok édes örömök
Megnyilatkozását.
Az általad vetett hitnek drága magva
Nemesen teremjen.
Lelked szerettedben és szent egyházadban
Sok örömet leljen

Mi nem feledünk el, mi reád gondolunk
Igaz szeretettel,
Hittel teljes lelkünk körül vesz téged
Örök tisztelettel;
Utolsó szavaid, miket nekünk mondtál,
Fülünkbe csengenek.
»Ime én elmegyek. De nem hagylak árván
Itt leszek köztetek.« *Kóty Mariska.*

Kegyesség útja

— Rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni —

Nézze csak tiszteletes uram azt a sűrű kalongyasort. Azé az izgága, istentelen Sánta Sándoré. Többet adott neki az Isten, mint másnak most is. A mi vetéseink gyérek valának. Az övé rá se hederített erre a mostoha időjárásra. Az Isten mintha eszet is többet adott volna neki. Mi vártuk-vártuk az esőt. Ő pedig vetett a szárazságban is. Itt az ideje, hogy a földben legyen a mag — mondotta. S igazsága volt. Az a duhaj, veszekedő fia is megszabadult a katonaságtól. A mieink szegények ott rekedtek. A nagy Ur magához vevé azt az itkányos öreg anyját is, aki szegyenére, gyalázatjára volt. Ugy hallom, szénája is lett bőven; minket pedig majd megöl a gond, hogy mi lesz a marháinkkal. A juhái is megállják a sarat, a mieink ellenben felerészben mind elhullottak. Ugy el-gondolkozom tiszteletes uram, hogy segítheti az Isten ő szent felsége az ilyen elvetemült embert. Éppen az imént beszéltem el az aratóknak, hogy mivel a mult évben kissé gyomos volt a buzája, villája hegyére tűzött egy kévét s nagy káromlások között eme szavakkal

hajította fel az ég felé: »nesze Isten, edd meg te, ha csak ilyent adtál.«

Ne kételkedjék Dobai uram az Isten dolgiban. S ne botránkozzék meg, ha az istentelenek virágoznak, ha nagy szerencsésen növelik erejüket e világon. Végre is megtapodja őket az Ur mindenek szeme láttára, megalázza őket mind a földnek poráig, mert nem lehet megcsalni az ígét: rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni; mert az Isten nem siet, de azért elérkezik.

E beszélgetés után — mely Sugárrév ifju papja s a becsületes Dobai presbiter között folyt az Orotvány-oldalán levő nagy tölgy árnyékában — pár nap mulva, napnyugtakor nagy felhők emelgették fejüket a Rika mögül. Mire a karcsu tornyok kisdud harangjai panaszos nyögéssel intették takarodóra a fáradt, munkás népet, már nagy lomha testükkel egészen átfeküdték az eget. És megjött a vihar »bugó bömbölése, füttyös sipolása.« És lett lesulykolt vak sötétség. És megkezdtek a háborgó ég ölén megdöbbentő, földet rázó csatájukat a mennyei tüzek, a vakító villámok. És a megrémült lakók reszkető kezekkel meggyújtogatták mécseiket a vihar ostromolta, recsegő hajlékokban. És a szélvész zugásában ki-kiszivárgott tétovázó, reszketeg hangon az aggódó, a megrendült keresztyén éneke: »haragodnak nagy voltában« ...

Már-már bucsut mondott az éj a sorompónak, mely fele utját jelzi. Egy villám, mintha csatát vesztett volna ott fönn, nagy dördüléssel csapott alá. Bosszuját töltötte a Sánta Sándor csütrén, melyről gyakorta mondotta dicsekedve a gögös ember: külömb, mint a templom. És rémes világitással kilobogott magasan, akárcsak egy óriás fáklya. És elégett a bőséges takarmány, melynek egy harmada nem igaz uton került az éj leple alatt. És odaégett a négy vörös ökör, melyekhez hasonló nem kérődzött még a csonka báró istállójában sem. Es semmivé lett a sűrű kalongyák halmaza. És erős meggyőződéssel susogták Dobai presbiter ajkai: nem sietett a nagy ur a gyomossal; de megette a jót, a tisztát ...

Bizony: rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni. *Majnátr Imre.*

Mai képünkhöz.

A »Brit- és Külföldi Biblia Terjesztő Társaság« emberei behálózták már az egész föld területét. Nincs olyan ország, nincs olyan nép, a melynek számára meg ne nyitának a Krisztus evangéliumának gazdag bányáit. Mai képünk Görögország területéről mutat be biblia árusítókat. A görögök keresztyének és a keleti egyházhoz tartoznak. Ámbár a biblia olvasás ott is tilos dolog, mindazonáltal sokan oltják el lelkük szomját az élő víz kutfejenél.

Vegyes hírek

Rákóczi hamvai Kassán. Gróf Tisza István miniszterelnök leiratot intézett Kassa városához, melyben tudatja, hogy a város óhajtása szerint: II. Rákóczy Ferencz hamvait Kassán temetik el, valamint Zrínyi Ilonának, Rákóczi Józsefnek, Bercsényi Miklós grófnak, Esterházy Antal grófnak, Sibrik Miklósnak és ha ehhez a gróf Csáky család is hozzájárul, Bercsényi Miklós grófné, született Csáky Krisztina grófnénak idegenben fekvő maradványai szintén a kassai domban helyeztetnek örök nyugalomra, mert Kassa az a hely, melyet személyi és történelmi vonatkozások a legszorosabban fűznek Rákóczihoz, kinek atyja és nagyatyja szintén ezen város falai között pihennek. Ezt a megállapodást Ö Felsége is a legkegyelmesebben tudomásul vette. A miniszterelnök értesítését Kassa város közgyűlése a legnagyobb örömmel és hazafias lelkesedéssel vette tudomásul és bizottságot alakított a szükséges intézkedések előkészítésére.

A budai királyi palota mint állami tulajdon. A budai királyi palota, a világ egyik legszebb fejedelmi lakása, már csaknem egészen kész s most rendezik tulajdonjog ügyét, a beépített vagy máskép fölhasznált területek telekkönyvi beiktatását a magyar korona részére. A palotát és tartozékait a magyar szent korona nevére telekkönyvezik, mert úgy a palota, mint annak összes berendezése a szent korona tulajdona.

A tatárjárás emlékoszlopa. A borsodmegyei Muhi pusztán érte IV. Béla király seregét a végetes vereség a betörő tatár seregekkel szemben. A szomorú emlékű helyet oszloppal akarja megjelölni a hazafiúi kegyelet. E célból Ónodon bizottság alakult, a mely adakozásra szólítja föl a közönséget. Az adományok a Muhi-emlékoszlop végrehajtóbizottságához küldendők Ónodra.

A részegség mint válóok. Egy fővárosi tanár ellen a felesége válópört indított, mert férje saját hatóságánál is feltűnést okozó részeges, korhely életmódot folytatott és emiatt a házasfelek vagyoni viszonyai kedvezőtlenül alakultak. A budapesti királyi törvényszék ki is mondta a válást, mert habár a részegség önálló bontóokul nem szolgálhat, a férj magaviselete mégis a házastársi kötelesség súlyos megszegésének volt minősíthető, mivel a részeges férj a nő eltartásáról nem gondoskodott. No no, részeges férjek, jó lesz abba hagyni az italt, mert egyszer csak feleség nélkül maradnak!

A somosdi tüzeset. A Vasárnap múlt számában mi is megemlékeztünk arról a nagy veszedelemről mely a Somosd község székely lakosságának nagy részét hajléktalanná tette és a legnagyobb nyomorba jutatta. Most a megejtett hivatalos nyomozás és becsü alapján az alábbi szomorú tényeket írhatjuk: A tűzvész 38 telken, 48 család minden ingó vagyonát, hajlékát és az utolsó betevő falatját megsemmisítette. Az összes kár értéke 98.622 korona, melyből alig 8000 kor. érték volt biztosítva, s így egytized része sem térül meg a hamuvá égett vagyonnak. A tűz

martaléka lett nem csak a szerencsétlenek hajléka, hanem teméntelen háziállat, baromfi, a behordott takarmány, buza asztagokban, igen sok gazdasági eszköz, ruha és ágynemű, sőt készpénz is. Volt olyan gazda, a ki egymagában 14000 korona kárt szenvedett. A tűzvész keletkezési okát biztosan megállapítani nem lehet. Vannak, kik gondatlanságot, sőt gyújtogatást is emlegetnek, de biztos adat nincs. A község derék lelkésze Széll Jakab ev. ref. pap felhívást intézett, könyör adományok gyűjtése végett, a buzgó keresztyénekhez, melyet mi is készsége ajánlunk minden ember szíves figyelmébe!

Védekezés a nyári tüzesetek ellen. A nagy szárazság miatt az ország minden részén napirenden vannak a tömeges tüzesetek. A belügyminiszter ennek okát abban látja, hogy a hatóságok a tűzrendészeti rendeleteket nem hajják szigorúan végre. Ennélfogva körrendeletet intézett az összes törvényhatóságokhoz, hogy a tűzrendészeti intézkedések végrehajtását a legszigorúbban ellenőrizzék.

Gyilkos villám. A kolozsvármegyei Bonczhida községben a múlt héten nagy zivatar volt, miközben a villám is többször lecsapott a mezőn. A nagy vihar közepette egy Szilágyi Juliska nevű kis leány a falu határában levő mezőről hajtotta hazafelé legelésző marháit. Mikor a vihar elvult, a kis leány szülői gyermekük keresésére indultak, de csak megszenesedett holttestét találták meg. A vihar közepette agyonsújtotta a kis leányt a gyilkos villám.

Egy agg harczos ünneplése. Horváth Ignác 1848—49-es honvéd alezredes jul. 31-én ünnepelte meg születésének 90 éves jubileumát. Ez alkalmával a kolozsvári honvéd-egylet és az ereklye muzeum-egylet igen szép ünnepélyt rendezett az agg harczos tiszteletére.

Gyilkosság. A Brassó közelében levő Hét-falu község korcsmájában halálos kimenetelű verekedés folyt le a napokban, Kész Mihály földműves sógorával aratás után, a nevezett korcsmában vidám borozgatás közben összeszólalkozott. A vita mind hevesebb lett s nemsokára ököllel mentek egymásnak a veszekedő rokonok. Kész, Mihály látva, hogy sokkal markosabb sógorával másképp nem boldogul, kaszája után kapott és azzal olyat sujtott sógora felé, hogy a szerencsétlen ember derekát a szó szoros értelmében ketté vágta. A rémes eset után a tettes azonnal jelentkezett a brassói rendőrségnél. Az ügyészség azonnal kiszállt a helyszínére, hol a megejtett rendőrorvosi vizsgálat jegyzőkönyvi jelentése szerint a kasza a szerencsétlennek szívet és máját teljesen ketté szelte.

Öt gyermeket szült. Mokrinból sürgönyzik: Szerbpáde községben Mészáros Sándorné. odaváló polgárember felesége öt gyermeket szült. Négy fiút és egy leányt. A gyermekek közül három egy óráig élt, kettő pedig félóráig. Anyjuk teljesen egészséges. Torontálmegye tisztí orvosa e hír vétele után azonnal odautazott. A gyermekek között egy sem volt torzszülött, csak valamennyi apró és gyöngé volt.